

doi:10.5559/di.20.3.14

IŠČITAVANJE ŽENSKÉ POVIJESTI IZ DNEVNIKA MARTHE BALLARD

Marija OTT FRANOLIĆ
Zagreb

UDK: 305-055.2(73)(091)
394-055.2(73)(091)
618.4(73)(091)

Stručni rad

Primljeno: 7. 4. 2010.

Ovaj rad analizira mogu li se dnevničke zabilješke jedne žene smatrati vjerodostojnim povijesnim dokumentom iz kojeg se može sagledati šira slika društva, svakodnevnoga života i običaja vremena u kojem je dnevnik pisan, s osobitim naglaskom na život žena. Drugim riječima, može li se rekonstrukcijom života jedne žene upozoriti na način života koji se u to vrijeme za žene smatrao uobičajenim. Analizom dnevnika Marthe Ballard, babice koja je živjela na prijelazu iz 18. na 19. stoljeće u Hallowellu u Novoj Engleskoj, pokazujemo da dnevnik, uobičajeno smatran subjektivnim žanrom, i nehotice upućuje na brojne povijesne činjenice koje nisu najuže povezane samo sa životom autorice dnevnika. Zabilješke Marthe Ballard promatramo kao reprezentativni primjer svakodnevnoga života žena Nove Engleske na prijelazu stoljeća.

Ključne riječi: ženska povijest, povijest privatnoga života, povijest porođaja, Martha Ballard, dnevnik

E-mail: marija.ott-franolic@ijf.hr

UVOD

877

Ovaj će rad pokušati obraniti hipotezu da se iz dnevnika jedne žene koja je živjela na prijelazu iz 18. na 19. stoljeće može iščitati povijesni i društveni kontekst njezina svakodnevnog života. Iza toga slijedi i teza da dnevnik, obično prihvaćen kao subjektivni žanr, može biti vjerodostojan povijesni dokument, pokazatelj načina autoričina života, ali i izvor za analizu vremena u kojem je žena živjela, ravan "službenim" dokumenti-

ma, kao npr. bilješkama ondašnjih povjesničara, sudskim zabilješkama, zemljišnim te matičnim knjigama. Sačuvano je malo dnevnika koje su žene pisale u prošlosti. Od sačuvanih tekstova malo ih je analizirano, jer se ženska razmišljanja ili dnevne zabilješke do početka proučavanja svakodnevnoga života nisu smatrala dovoljno ozbiljnim ili važnim za analizu. Za dokazivanje teze da dnevnik može biti vjerodostojan povijesni dokument proučavat ćemo analizu dnevnika američke babice Marthe Ballard, povjesničarke Laurel Thatcher Ulrich te literaturu o povijesti privatnoga života i o ženskoj povijesti. Analiza dnevnika Marthe Ballard poslužit će nam kao izvor za rekonstrukciju života žena u vrijeme u kojem je ona živjela. U prvom dijelu definirat ćemo privatni život. U drugom dijelu analizirat ćemo žensku povijest i njezine osnovne postavke. U trećem ćemo dijelu iz dnevnika Marthe Ballard analizirati njezin život, osobito dio života koji obuhvaća dnevnik. Osvrnut ćemo se na Marthin način pisanja te ćemo dnevnik usporediti s nekoliko dnevnika iz istoga razdoblja i podneblja što su ih pisali muškarci. U četvrtom ćemo dijelu iz dnevnika Marthe Ballard analizirati povijesni i društveni kontekst vremena u kojem je živjela autorica. Naglasak analize bit će na privatnom – na običajima, obiteljskim i ekonomskim odnosima, odnosima prema bolestima, porođajima i vjenčanjima. Istraživanje ćemo zaključiti tezom da je dnevnik vjerodostojan povijesni dokument i dragocjen povijesni izvor za sliku privatnoga života s prijelaza iz 18. na 19. stoljeće te ćemo reći što nam on može značiti za naše živote danas.

PRIVATNI ŽIVOT

S obzirom na to da je tema dnevnik žene koja je živjela na prijelazu iz 18. na 19. stoljeće, tj. rekonstrukcija njezina privatnog života, iz koje ćemo pokušati iščitati običaje, norme i datosti vremena, za početak valja ustanoviti što je to privatni život i na koji se on način preobrazio od 18. stoljeća, u kojem je živjela Martha Ballard.

U razvijenim se zemljama privatni život pojedinca smatra nečim samim po sebi razumljivim. Uvriježeno je da djetinjstvo provedemo u roditeljskom domu, školujemo se, steknemo financijsku neovisnost i prestajemo živjeti s roditeljima. Privatni život, pod kojim danas smatramo slobodan razvoj individualnosti i izbore koje činimo u životu, doživljavamo odvojenim od obiteljskoga i javnoga života. Privatni je život u 20. stoljeću vrlo važan i čini se da mu važnost raste.

Iz proučavanja načina života prije 20. stoljeća vidi se da je privatni život povijesno promjenjiva kategorija (Prost, 1991., 3) i treba ga promatrati nasuprot javnom životu. Pojam privatnog se od buržoazije u 20. stoljeću proširio i na ostale slojeve

društva. Logično je da se pojam privatnoga života razvio u bogatijem sloju gradskoga stanovništva, koji nije bio opterećen stalnim radom kako bi se prehranio, pa je imao slobodnoga vremena, koje je prvi preduvjet za privatnost. Prisjetimo se da je radni dan radnika u 19. stoljeću u Europi znao trajati i dulje od dvanaest sati. Drugi preduvjet za privatni život bio je životni prostor. Dok su siromašnije obitelji i u 20. stoljeću znale živjeti s mnogo djece u jednoj prostoriji, bogatiji su imali salone za goste (strogo odvojene od privatnih prostorija u stanu), knjižnice, vrtove i druge prostore u kojima su mogli ispunjavati svoje slobodno vrijeme. Danas je teško zamisliti koliko su ljudi nižih klasa imali malo privatnosti. Nedostajao im je prostor za osnovne intimnosti (gotovo se nikada nisu kupali sami i više je ljudi dijelilo isti krevet, tako da su ukučani bili upoznati čak i s menstrualnim ciklusima ženâ). Na pojam privatnoga života vrlo je utjecala činjenica da se posao u 20. stoljeću premjestio iz doma. Ljudi su ranije radili i živjeli na istom mjestu – krojačica je šivala kod kuće, a trgovcima su kupci mogli bilo kada doći kući. Radikalna primjer gubitka privatnoga života bile su sluškinje koje su živjele kod gospodara, pa se od njih često očekivalo da nemaju djecu, kako bi se mogle potpuno staviti na raspolaganje kućanstvu. Razdvajanje radnoga i životnoga prostora dogodilo se kad su ljudi poželjeli raditi kraće, imati fiksno radno vrijeme, ali i biti plaćeni za svoj rad (Prost, 1991., 13). Tradicionalno je pojam privatnoga života bio vezan uz obiteljski život. Više generacija živjelo je na istom prostoru, na kojem su se često bavili i istom djelatnošću. Smatralo se normalnim da obitelj sudjeluje u izboru partnera pojedinca ili da ga čak samovoljno izabere, najčešće motivirana ekonomskim razlozima. Uloga obitelji bila je i obrazovna. Znanja su se prenosila sa starijih generacija na mlađe, što je bilo osobito važno za žene zbog manjka formalnog obrazovanja.

Kasnije ćemo vidjeti kako je funkcionirao privatni život Marthe Ballard i koliko je bio isprepleten sa životom njezine obitelji.

ŽENSKA POVIJEST

U vrijeme feminističkoga drugog vala, 1970-ih, pojavila se svijest da je univerzalna povijesna znanost zapravo "muška", obilježena muškim uspjesima i pogledima na svijet, i da je ženska perspektiva u njoj nepravedno zanemarena. Feminističke povjesničarke kritizirale su taj lažni univerzalizam i čak tvrdile da se službena povijest bavi samo dostignućima bijelaca iz razvijenoga svijeta, i to pripadnika srednje ili više klase. Smatrale su da će pogled na društvo postati potpuniji i demokratičniji većom zastupljenošću "malih" povijesti u povijesnoj znanosti (Downs, 2004., 10). Počelo je proučavanje povijesti rad-

nika, seljaštva, siromašnih, drugih rasa i žena. Joan Wallach Scott (2003., 12) navodi da su povjesničarke htjele privedi žene s ruba u središte povijesnog istraživanja i time transformirati dotadašnju povijest. Wallach Scott i druge feministice smatrale su da su odnosi među rodovima korisni za proučavanje, kao i različite klase, rase, nacije i generacije, te da rodnu različitost treba promatrati kao društvenu, a ne prirodnu pojavu. Povijesnim pristupom rodu treba pokušati razumjeti žensku motivaciju i pritom paziti da se djelovanje žena u prošlosti ne ocjenjuje isključivo pozitivno. Prije pojave feminizma ženski se rod prirodno smatrao slabijim u fizičkom, emotivnom, pa i intelektualnom smislu. Upravo se diskriminacija prečesto opravdavala nepromjenjivom razlikom među spolovima (Scott, 2003., 20). Promišljanje ženske povijesti pokazalo je da je pojam roda socijalna konstrukcija, povijesno determinirana i promjenjiva. Na primjer, Indijanci su tradicionalno ženama pridavali velike moći. Indijanske su žene gotovo slobodno birale partnera i lako dobivale rastavu. Pripadnice plemena Irokeza bile su i vlasnice zemlje (Evans, 2003., 30). Ta indijanska shvaćanja suprotna su shvaćanju uloge žena u njemačkim obiteljima, u kojima je čak i na početku 20. stoljeća najvažniji autoritet imao *pater familias*, dok su žene bile zadužene za kuhinju, djecu i crkvu (njem. *Kirche, Kuche, Kinder*), (Orfali i sur., 1991., 505).

Postavljanje žena u središte istraživanja može se ispisivati dopunjavanjem žena u postojeće povijesne kategorije ili prikupljanjem podataka iz ženske povijesti koji pobijaju uvriježene interpretacije. Pristup povijesti sa ženskoga stajališta promijenio je standarde povijesne važnosti – "osobno, subjektivno iskustvo" postalo je jednako važno kao i "javne, političke aktivnosti" (Scott, 2003., 39).

Neke povjesničarke (npr. de Hart i Kerber, 1995., 5) smatraju da proučavanje ženske povijesti dovodi u pitanje uobičajenu povijesnu periodizaciju (koja se temelji na počecima ili krajevima ratova, rođenju ili smrti kraljeva ili vojskovođa). Tvrdi da mnogi događaji koji su muškarcima donijeli velike promjene nisu ženama mnogo značili i obrnuto.¹ Primjerice, općenito je prihvaćeno da je industrijska revolucija žene otjerala iz domova i prisilila na rad u tvornicama. S druge strane, povjesničarke su dokazale da su neke žene manje radile u tvornicama nego kod kuće i, što je još važnije, prvi put su zarađivale za život (Downs, 2004., 12). Treba uzeti u obzir i analize povjesničarki koje smatraju da se žene ne smije proučavati izdvojeno, nego ih treba uklopiti u konvencionalni tijek povijesti (Kelly-Gadol, 1998.; Thebaud, 1998.).

Ženska povijest nije samo "domaćinska", kao što ni povijest muškaraca nije samo politička i javna (Beddoe, 1998., 4). Privatna sfera života ne bi se smjela odvajati od javne, ali ni od-

bacivati kao nevažna. Upravo se čitanjem te "trivijalne" ženske stvarnosti može doći do vrlo zanimljivih i relevantnih povijesnih činjenica. Zato bi se povijesno istraživanje trebalo okrenuti objedinjavanju tih dvaju aspekata – privatnoga i javnoga. Za proučavanje ženske povijesti trebaju nam nekonvencionalni povijesni izvori (Beddoe, 1998., 3), tj. oni izvori koji se smatraju "slabijima" od službenih spisa. Ženska je povijest ispisana u romanima, pjesmama, sudskim spisima, oporukama, mitovima, običajima, ženskim časopisima, dnevnicima, pismima, kuharicama i zabilješkama. Ti su povijesni izvori "nekonvencionalni", jer se prije doba u kojem se počeo proučavati svakodnevni život ne bi uzimali u obzir, smatrali bi se trivijalnim, subjektivnim i nevjerodostojnim za analizu. Sve veći interes za analizu mikrohistorije učinio je privatne ženske zapise vrijednim izvorima. Za bolje razumijevanje ženske povijesti valja biti spreman prihvatiti te izvore i pomno ih proučiti, kako bi se iz njih izvezla čitava mreža povijesno-socijalnih odnosa u prošlosti, koji su utjecali na način na koji žene žive u sadašnjosti, i time zaista dokazati da je "osobno, subjektivno" jednako legitimno kao i "javno, političko".

DNEVNIK MARTHE BALLARD

Kako bismo se upoznali sa životom Marthe Ballard, detaljnije ćemo analizirati knjigu povjesničarke Laurel Thatcher Ulrich *A Midwife's Tale. The Life of Martha Ballard, Based on Her Diary 1785-1812*.² Ulrich je dnevniku Marthe Ballard prišla kao vjerodostojnom povijesnom dokumentu te je iz najsitnijih detalja (neki se u dnevniku samo naziru) pokušala rekonstruirati svijet u kojem je autorica dnevnika živjela. Kad analiziramo dnevnik, jasno je da se susrećemo s jedinstvenim, osobnim iskustvom ispričanim u prvom licu, pa tek pogledom u razdoblje o kojem je riječ možemo ustanoviti koliko se autoričino iskustvo razlikuje od ostalih iz onoga vremena.

Život Marthe Ballard

Martha Ballard rođena je 1735. u Oxfordu u Massachusettsu, gdje je živjela do 1777., kad se preselila s obitelji u Hallowell, u američkoj državi Maine. Ulrich Marthino preseljenje povezuje s tragedijom koja se dogodila osam godina ranije, kad je Martha u samo deset dana izgubila troje od šestoro djece od difterije. U Hallowellu nam je Marthin život poznat, jer je od 1785. do 1812. gotovo svakodnevno vodila dnevnik. Činjenica da je Martha bila pismena pokazuje da je 1740-ih u Oxfordu postojao interes za obrazovanje djevojaka. To se, naravno, može pripisati činjenici da su se i Marthini preci bavili medicinom, pa su vjerojatno bili obrazovaniji od svojih sugrađana. Može se pretpostaviti da je i najveći dio medicinskih znanja dobila upravo od obitelji u Oxfordu.

Martha je počela pisati dnevnik kad je imala pedeset godina i petero djece. Bila je udana za Ephraima Ballarda, mjesnoga mjernika. U današnjem smislu Martha je bila liječnica, medicinska sestra i babica. Premda su im bili dostupni i liječnici, susjedi su u nevolji najprije zvali Marthu. Ona je uzgajala ljekovite trave od kojih je pripremala lijekove, znala je liječiti razne bolesti, mogla je obaviti i obdukciju. U to se vrijeme liječenje još smatralo ženskom dužnošću. Razlika između Marthe i ostalih žena koje su ponekad bile medicinske sestre ili babice bila je u tome što je Martha većinu svojega vremena trošila na liječenje drugih, a nije joj to bila usputna obaveza. Važno je primijetiti da se Martha u patrijarhalnom okruženju svojim velikim medicinskim znanjem nametnula kao autoritet. Martha je, osim odlazaka susjedima i sugrađanima zbog bolesti i porođaja, bila dosta povezana s nekim susjedama, koje su joj bile i prijateljice, te im je odlazila u posjete. U to vrijeme u Maineu nije bilo uobičajeno da muž i žena zajedno idu u posjete, pa bi Martha odlazila sama ili sa kćerima.

S Marthom i njezinom obitelji živjeli su i ljudi koji su im pomagali u kućanstvu, neudane rođakinje ili plaćeni radnici koji su Ephraimu pomagali u mlinu. Kćerke su Marthi pomagale u kućanstvu, jer sama nije stizala sve obavljati zbog pacijenata, vrta i ovaca, koje su uzgajali za vunu. Kad su se 1799. Martha i Ephraim preselili na udaljeniju lokaciju, Marthi je život postao naporniji – kćeri su se odselile i nisu joj više mnogo pomagale, a nije više bila ni posve zdrava. Marthini se životni uvjeti još pogoršavaju 1804., kad se seli sinu Jonathanu i njegovoj supruzi. Utučena je jer ovisi o Jonathanu i s njime dijeli kućanstvo, a odnos im se pogoršao dok je Ephraim bio u zatvoru zbog duga. I s navršениh sedamdeset godina Martha je morala naporno raditi. Iako je bila nezadovoljna svojim položajem, nema dokaza da je pitala ostalu djecu za pomoć. Čini se da je željela samo onu pomoć koju su joj djeca sama nudila (Thatcher Ulrich, 1990., 278). Potkraj života Martha se osjećala izolirano i zarobljeno u vlastitoj nemoći.

26. 4. 1804.

Malo sam čuvala djecu, malo radila oko kuće, Pospremila Sobe i prala rublje. Prošlo je 9 tjedana i 4 dana otkako sam zadnji put vidjela muža ali čujem da je dobro za što Zahvaljujem Bogu.³ (Thatcher Ulrich, 1990., 283)

Thatcher Ulrich (1990., 285) primjećuje kontrast između prvoga i drugoga dijela dnevnika. Prvi je dio dnevnika Martha napisala u svojim najproduktivnijim godinama, i on predstavlja ženu koja sama vodi čitavo kućanstvo, donosi odluke, samostalno se bavi svojim zanimanjem, žrtvuje se za susjede u njihovim bolestima i ostalim potrebama, pomaže djeci da stanu na noge, kasnije im pomaže podići njihovu djecu te uz to uzgaja životinje, obrađuje vrt i priprema lijekove.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 20 (2011),
BR. 3 (113),
STR. 877-895

OTT FRANOLIĆ, M.:
IŠČITAVANJE ŽENSKÉ...

30. 9. 1786.

Gospođa Brown je pozvala svoje žene i bez poteškoća u podne rodila Sina teškog 2,4 kg. Poslije Večere sam išla pogledati Suprugu Kapetana Savagea, koja se već pridiže iz kreveta. vratila sam se iza 6 sati. ovdje su bili gospodin Williams sa ženom. Otišla sam u Krevet u Osam.
<http://dohistory.org/cgi-bin/diarysearch.cgi>

Drugi dio dnevnika, vođen otprilike na prijelazu stoljeća, prikazuje ružnu stranu starenja autorice, koja pobolijeva, umorna je i ovisna o obitelji od koje ne dobiva posebnu potporu. Martha postaje svjesna da joj je kraj blizu, pa raste njezina vjera u Boga, premda dugo nije išla u crkvu. Ipak, i u 74. godini Martha po potrebi ustaje usred noći iz kreveta i odlazi pomoći roditeljama te kod njih provodi i cijele noći. U zadnjoj godini života uspjela je poroditi čak četrnaestero djece (Thatcher Ulrich, 1990., 340). Zadnji put je pisala dnevnik 7. svibnja, a umrla je 31. svibnja 1812.

7. 5. 1812.

Vedro skoro cijeli dan i jako hladno i vjetrovito. Kći Ballard je ovdje s Puno svoje Djece. I Gđa Partridge i Smith. Svećenik Gospodin Tappin je Došao i lijepo smo Razgovarali i molio je za moj Slučaj. (Thatcher Ulrich, 1990., 341)

Zašto Martha?

Postavlja se pitanje zašto sam odabrala Marthu Ballard. Zbog čega se njezina dnevnika prihvatila i Laurel Thatcher Ulrich? Čemu nas može naučiti proučavanje života jedne babice s prijelaza iz 18. na 19. stoljeće? Prije svega, taj nam je dnevnik zanimljiv jer, kao što u predgovoru svoje knjige piše Thatcher Ulrich (1990., 8), u Novoj Engleskoj u 18. stoljeću neki su trgovci precizno vodili knjige, čuvali račune, zapisivali ugovorene poslove, ponekad u njih uklapali i najvažnije događaje svojega privatnog života. Drugi su zapisivali podatke o vremenu, o vođenju vrta, posjetima susjeda i događajima iz javnoga života. Martha Ballard je u svojem dnevniku bilježila sve takve informacije. Dnevnik Marthe Ballard zanimljiv je iz još jednog razloga. Kao žena, majka, supruga, domaćica, uzgajivačica bilja, susjeda ili prijateljica, Martha Ballard bila je poput ostalih žena u Hallowellu. Zato se njezin život može smatrati reprezentativnim. Međutim, kao osoba koja je financijski pridonosila svojoj obitelji, babica, liječnica, travarka i osoba od povjerenja u najtežim trenucima nekih stanovnika i stanovnica Hallowella, ona je za svoje vrijeme bila posebna. Babice su u to vrijeme bile bolje plaćene od liječnica, jer je njihovo zanimanje zahtijevalo najveće umijeće i više iskustva (Thatcher Ulrich, 1990., 64).⁴ Za jedan porođaj Martha bi obično dobila oko šest šilinga, koliko je Ephraim bio plaćen ako bi cijeli dan

mjerio imanje. Rodilje su ponekad plaćale u naturi, pa bi Martha dobila nekoliko metara tkanine, hranu ili kućne potrepštine. Martha je zbog svojih porodičarskih umijeća uživala ugled u svojoj zajednici, bila je priznata i potrebna, svojim se radom i trudom uzdigla iz ženske svakodnevice Hallowella.

Analiza dnevnika Marthe Ballard

Zašto je Martha – koja je cijeli dan bila na nogama, odlazila susjedama, liječila ih i pružala im potporu, uzgajala bilje, brinula se za muža i djecu – imala potrebu pisati dnevnik? Kako navodi Thatcher Ulrich (1990., 343), nikakvo pravilo nije babcice obvezivalo da vode dnevnik porođaja. Marthina potreba za bilježenjem svakodnevnih događaja očito je izvirala iz nje same. Thatcher Ulrich nagađa da je Marthi pisanje dnevnika možda davalo osjećaj stabilnosti. Marthini su zapisi, vrlo slični iz dana u dan, počinjali opaskom o vremenu, nastavljali se obvezama koje je obavljala, susjedama koje je posjetila ili koje su posjetile nju i bilješkom o porođaju kojem je prisustvovala. Martha nije ulazila u detalje događaja koje je zapisivala, pa su njezine dnevne bilješke vrlo kratke, obično oko pet rečenica za svaki dan.

5. 6. 1788.

Vedro. U jedan ujutro sam otišla kod Doktora Colmana. Njegovo je Dijete Umrlo u 4. Odjenula sam mu ukopnu odjeću ostala do 7. Tamo su bili Pukovnik North i Gospođa. Kad sam se vratila, tu su bile Gđa Williams i Gđa Harris. Bdjela sam do dugo u noć da završim Hanine čarape.
(Thatcher Ulrich, 1990., 72)

1. 6. 1796.

Vedro i ugodno. Prala sam i prala kuhinju. Pozvana sam u 9 navečer kod Supruge Kapetana Mosesa Springera koja nije dobro kao što bi Mogla Željati. Suprug joj je otišao u Boston. Ostala sam ondje cijelu noć. Malo sam spavala nakon 1.
(Na margini: Kod Kapetana Mosesa Springera. Umrlo dijete Gospodina Sweetlanda) (Thatcher Ulrich, 1990., 204)

Premda se dnevnik smatra subjektivnim i intimnim žanrom, Marthin se dnevnik teško može smatrati "intimnim". Zapravo se tu više radi o suhom zapisivanju dnevnih događaja, u kojem se ponekad "omakne" koji detalj ili emocija iz svakodnevnice. Ti su slučajni detalji posebno zanimljivi. Čitanje Marthina dnevnika tako se zapravo svodi na iščitavanje onoga što ona nije napisala. Thatcher Ulrich (1990., 27) usporedila je Marthin dnevnik s nekoliko dnevnika iz Hallowella iz istoga razdoblja što su ih pisali muškarci. Dnevnike su tada pisali Daniel Cony, ugledni liječnik i vojnik, William Howard,

najbogatiji čovjek u gradu, i ratni veteran Henry Sewall. Zabilješke Williama Howarda dragocjene su povjesničarima, a mogu biti i ekonomistima, jer podrobno objašnjavaju gospodarstvo Hallowella u 18. stoljeću, prije svega trgovinu, kojom su se uglavnom bavili muškarci. Marthin dnevnik obraća pozornost na odnos muškaraca i žena te na način na koji su zajedno pridonosili funkcioniranju čitave zajednice. Dnevnik Henryja Sewalla obiluje informacijama o političkom životu Hallowella, o kojem se u Marthinu dnevniku nalaze tek usputne zabilješke. Sewallov dnevnik ne spominje život žena u Hallowellu, ne piše čak ni o vlastitoj ženi. Žene su tek u 19. stoljeću počele pisati ono što danas smatramo "ženskim", "intimnim" dnevnicima, u kojima su osim dnevnih događaja zapisivale i svoje emocije, za razliku od "muških" dnevnika, koji se obično svode na bilježenje i komentiranje činjenica. Po tom bismo kriteriju Marthin dnevnik mogli svrstati u "muške" dnevnike. Međutim, Marthin je dnevnik dragocjen za proučavanje ženske povijesti upravo zbog neposrednih, ali i posrednih, informacija o njoj samoj i o ženama koje su je okruživale. Zanimljivo je da je Martha u dnevniku posebno obilježavala porođaje za koje je bila plaćena, i to znakom XX. Zbog toga se može reći da je porođaje zapisivala da bi vodila evidenciju i da bi mogla kontrolirati koliko zarađuje. Međutim, čini se da je za nju to bilježenje imalo veće značenje, jer je zapisivala i rođenja za koja nije bila plaćena. Porođaje kojima je prisustvovala zapisivala je suzdržano, bez detalja. Razlog tomu možda je ženska solidarnost, vjerojatno je smatrala neukusnim govoriti o intimi svojih susjeda, prijateljica ili sugrađanki.

1. 5. 1792.

Oblačno i malo kiše Pozvana sam kod Gospeđe Hodges u 4 popodne. Rodila je u 11 navečer vrlo zdravog sina njeno šesto dijete. Gospodin Ballard je došao kući.
Na margini (Rođenje sina Ezre Hodgesa, XX)
(Thatcher Ulrich, 1990., 135)

U 18. su stoljeću u Novoj Engleskoj obitelji imale puno djece, što je povećavalo Marthinu važnost u zajednici. Iz gradskih se dokumenata vidi da je prosječna obitelj u Hallowellu imala sedmero djece te da su žene u prosjeku rađale jedno dijete svake dvije godine (Thatcher Ulrich, 1990., 193). Dnevnik Marthe Ballard daje vrlo dobar uvid u njezinu medicinsku praksu, koju je vrlo detaljno zapisivala. Bilježila je očevo prezime, djetetov spol, koje je dijete po redu u obitelji, vrijeme rođenja, vrijeme svojega odlaska s porođaja, na koji je način otišla te stanje u kojem je ostavila majku i dijete. Ne znamo koji su Marthinini motivi za tako detaljno, gotovo statističko, bilježenje porođaja kojima je prisustvovala. Možda je bilježenjem željela

nešto naučiti, saznati o porođajima i ciklusima žena s kojima se susretala, možda joj je bilježenje bilo važno kao podsjetnik, ali najvjerojatnijim se čini da je porođničarstvo bilo toliko velik i važan dio njezina života da ga je imala potrebu i zapisati, čak ponekad i izdvojiti kao najvažniju aktivnost u danu, kao što se vidi iz idućih primjera.

18. 2. 1793.

Kod Kapetana Melloya. Njegova Gospođa ima trudove. Pozvane su njene žene (bila je jaka oluja s kišom, nakon nje snijeg). Moja je pacijentica u 20.05 navečer rodila zdravu djevojčicu. Prisutni Gospođa Cleark, Duttun, Sewall i ja. Imale smo elegantnu večeru i ostale cijelu noć.

Na margini: Rođenje kćeri kapetana Melloya. XX
(Thatcher Ulrich, 1990., 162)

23. 4. 1789.

Vedro i vrlo Ugodno. Krenula sam kod Gosp Bullinsa. Izašla iz Broda i potonula u blato. Vratila se i promijenila odjeću. Pokušala opet i uspjela tamo doći. Krenula kući. Pozvali me kod Kapetana Coxa i Gosp Goodina. Pozvala me gospođa Hussey. Tamo sam bila cijelu noć. Velika oluja prije jutra.
(Thatcher Ulrich, 1990., 5)

Za povjesničare su ovako detaljni zapisi vrlo korisni. Martha je u dvadeset i sedam godina, koliko je pisala dnevnik, porodila čak 814 žena (otprilike je bila na jednom porođaju svakoga tjedna), i njezine bilješke daju uvid u porođaje i dječji mortalitet rane Amerike. Martha je potkraj stoljeća asistirala u čak dvije trećine porođaja u Hallowellu. Samo je u 5,6% slučajeva zabilježila komplikacije. Usporedbom s bilješkama doktora Jamesa Farringtona iz 19. stoljeća vide se velike razlike. Martha je na 100 rođenja imala 1,8 umrle djece, a Farrington čak 3. Dok je Martha imala samo 5,6% porođaja s komplikacijama, on ih je zabilježio čak 20%. Taj se rast možda može objasniti time što se porođaj u 19. stoljeću počeo tretirati kao kompliciraniji medicinski zahvat, pa su se počeli rabiti lijekovi i kliješta u slučajevima koje bi Martha vjerojatno smatrala rutinskim (Thatcher Ulrich, 1990., 171). Za usporedbu, pogledajmo europske statistike (Shorter, 1982., 99). Od 1800. do 1849. u njemačkim je selima umrlo 8 djece na 1000 rođenja, a u Londonu i Berlinu otprilike u istom razdoblju samo 4.

Martha je liječila pacijente s velikim iskustvom. Nije mnogo razmišljala o medicinskoj teoriji, samo je rodiljama i bolesnicima htjela olakšati muke. Thatcher Ulrich objašnjava da su medicinska dostignuća muških doktora u Marthino vrijeme bila toliko jednostavna, pacijentima su nudili gotovo sve isto što i "neškolovane" babice (Thatcher Ulrich, 1990., 54). Ipak, ništa ne upućuje na to da je Martha bila protiv liječnika, koji su rijetko asistirali porođajima kojima je i ona prisustvovala.

POVIJESNI KONTEKST DNEVNIKA MARTHE BALLARD

Odvojene javna i privatna sfera i shvaćanje braka

Iz Marthina dnevnika vidimo da su u Hallowellu u 18. stoljeću javna i privatna sfera bile odvojene te da je ženama to bilo posve uobičajeno.

4. 9. 1787.

Gospodin Ballard je otišao kod Gospodina Jamesa po nekom javnom poslu ... Ja sam bila kod kuće. Djevojke su prale rublje. (Thatcher Ulrich, 1990., 76)

Muškarci su se bavili trgovinom, gradskim pitanjima ("javnim poslovima", kako je Martha pisala), a žene su kod kuće šivale, prale rublje, obrađivale vrt i brinule se o djeci. Martha je svojega muža oslovljavala prezimenom, nikad nije napisala Ephraim, uvijek Gospodin Ballard, a njihovu je kuću, pa čak i djecu, smatrala njegovim vlasništvom (bila je vrlo sretna kad je "kuća Gosp. Ballarda bila obnovljena"). Martha je smatrala i da je pravilan način oslovljavanja udane žene muževim prezimenom. Tako će u dnevniku na jednom mjestu (za susjedu i prijateljicu) napisati:

Supruga starog Gospodina Springera napustila je jutros ovaj život. (Thatcher Ulrich, 1990., 76)

Iz današnje je perspektive najneobičnije prihvatiti činjenicu da je Martha vlastite kćeri, nakon što su se udale, nazivala prezimenima njihovih muževa. Zanimljivo je i Marthino razlikovanje oslovljavanja muškaraca i žena. Martha žene u dnevniku uvijek oslovljava s obzirom na njihov odnos prema muškarcu. One su "gospođa", "stara gospođa", "udova" ili "gospođica". Muškarce Martha naziva titulom "Doktor Williams", "Kapetan Nichols", "Sudac North", "Velečasni Foster" i time pokazuje da je svjesna njihova značenja, premda ima dovoljno iskustva da se ne mora uvijek s njima u svemu slagati. Primjer očitih razlika u oslovljavanju muškaraca i žena može se povezati s tvrdnjom Linde Kerber i J. Sherron de Hart u predgovoru knjige "Women's America". One tvrde da, dok su u svijetu intelektualne, poslovne i pravne mogućnosti bile na strani muškaraca, ni žene same nisu mogle zamisliti svijet u kojem bi bilo drugačije. Smatraju da se "na taj način ženska marginalnost u prošlosti perpetuirala i pretvarala u marginalnost u sadašnjosti" (de Hart i Kerber, 1995., 15). Ipak, bez obzira na svijest o različitom oslovljavanju žena i muškarca, Martha je u braku zahtijevala ravnopravnost. Iz dnevnika se vidi da je Martha smatrala kako muž i žena trebaju biti prijatelji i pomagati jedno drugomu. Za Marthu bračni odnos nije značio gu-

bitak neovisnosti. Martha i Ephraim bavili su se svojim područjima i oboje su zarađivali. Za Marthin je doživljaj ravnopravnosti također bilo važno da Ephraim poštuje njezinu stručnost i autoritet, pa je ponekad bila ljuta na njega kad joj se činilo da je podcjenjuje (Thatcher Ulrich, 1990., 228).

Zanimljivo je spomenuti kako je Nova Engleska 18. stoljeća doživljavala vjenčanje i brak. Iz Marthina se dnevnikar vidi da se samom vjenčanju nije pridavalo posebno značenje. Na vjenčanju Marthine kćeri Parthenie nije bilo posebnog okupljanja. Nisu došli ni mladoženjini roditelji, iako su bili dobri prijatelji Marthe i Ephraima (Thatcher Ulrich, 1990., 140). Pečenu puricu svi su zajedno jeli dva dana nakon vjenčanja. Marthina su djeca sama birala bračne partnere, ali je njihov ekonomski status bio vrlo važan. Potpuno drugačije shvaćanje braka od današnjega pokazuje i činjenica da djevojke nakon vjenčanja nisu odmah napuštale roditeljski dom. Parthenia je tako i nakon vjenčanja ostala kod kuće kako bi Marthi pomogla oko kućanstva. Nije bilo važno gdje će mladenci provesti prvu bračnu noć, već kad će se moći sami useliti u svoje kućanstvo. Dok je tek vjenčana Parthenia bila u roditeljskom domu, njezin je muž povremeno dolazio i odlazio, zapravo u posjete. Kad se iselila u vlastiti dom, Parthenia je za majku zauvijek postala "Gospođa Pitts". Martha i Ephraim su za svoju kćerku skupili miraz, kao što je bilo uobičajeno (nekoliko tanjura i zdjela, žlica, vilica i noževa, lončić za kavu, čajnik i tavu). Bračna putovanja bila su rijetka, ali kad bi do njih ipak došlo, mladenci na putovanje ne bi išli sami, nego bi ih pratili članovi obitelji. Taj se običaj promijenio tek sredinom 19. stoljeća (Thatcher Ulrich, 1990., 142). Iz današnje perspektive, kad vjenčanje većina ljudi smatra velikim i važnim slavljem za koje se izdvaja mnogo truda i novca, ulazak u brak tretirao se u 18. stoljeću posve suprotno. I Carroll Smith-Rosenberg u tekstu "Ženski svijet ljubavi i rituala: odnosi među ženama u Americi u 19. stoljeću" (1975.) navodi da je obred vjenčanja jeđan od zadnjih običaja koji je još opstao u 20. stoljeću.

Iako su privatna i javna sfera u Marthino vrijeme bile odvojene, dnevnik pokazuje i da su svi morali sudjelovati u kućanstvu da bi ono funkcioniralo. Muškarci su se bavili javnim poslovima, ali su i žene "poslovale" međusobno. To se vidi na primjeru proizvodnje tkanina i garderobe. Muškarci su trgovali ovcama i zemljom pogodnom za njihov uzgoj, a žene su prele i razmjenjivale tkanine. Za Marthu je proizvodnja tekstila bila idealno rješenje, pokazuje Thatcher Ulrich. Njezine su kćeri mogle presti tkaninu kod kuće i kombinirati tu proizvodnju s drugim dužnostima. Istodobno bi same sebe opskrebile garderobom, posteljinom i ostalim potrepštinama koje su im bile dio miraza.

Osim što su razmjenjivale tkanine i kućne potrepštine (ponekad i trgovale njima), žene su u Hallowellu izmjenjivale neudane kćeri, rođakinje, sestre i prijateljice za pomoć u kući (Thatcher Ulrich, 1990., 81). U tom predjelu Mainea nije bilo mnogo robova, pa su u kućanstvima pomagale žene koje se nisu brinule o vlastitim obiteljima. To je bio i način da se nauče zanatima koji će im trebati u životu – šivanju, obrađivanju vrta, brizi za djecu i eventualno za bolesnike, da se pripreme za poslove koji su im bili povjereni iz bioloških, ali i društvenih razloga. Danas se obrazujemo za javni dio života, za posao; prije su se žene obrazovale "za život" – kako će spravljati lijekove za bolesnike, šivati posteljinu, kuhati i pripremati zimnicu, odgajati i disciplinirati djecu ili uzgajati biljke.

Liječenje i rađanje kod kuće

Marthin dnevnik potječe iz vremena kad je medicina bila dio svakodnevnoga života u kući. Bolesti, rađanje i umiranje bili su normalni događaji koji su se odvijali pred ukućanima i širom obitelji, pa i prijateljima i susjedima. U 20. stoljeću liječenje pacijenata premješteno je u bolnice, umiranje i rađanje prestali su biti intimni obiteljski događaji i pretvorili su se u rutinske, dezinficirane, otuđene događaje od kojih se obitelj distancira. To "otuđeno" liječenje vjerojatno ima veze s odvajanjem mjesta rada od mjesta stanovanja. Kad su liječnici razdvojili mjesto na kojem liječe od onoga u kojem žive, više nisu bili pacijentima dostupni cijelu noć. Je li istinita ranija tvrdnja da se današnja medicina od posve intimne djelatnosti s kućnom, obiteljskom atmosferom premjestila u hladno, tuđinsko bolničko okruženje? Prost (1991., 101) tvrdi da su se rane bolnice brinule samo o najsiromašnijima, a s vremenom su postale "hramovi medicine", javne institucije koje su potpuno preuzele bavljenje bolešću, i to u njezinu fizičkom, emotivnom i financijskom smislu. Sličnoj teoriji, premda s nešto drugačijim analiziranim materijalom, priklonila se i povjesničarka Carol Smith-Rosenberg u već spominjanom tekstu "Ženski svijet ljubavi i rituala: odnosi među ženama u Americi u 19. stoljeću", u kojem se bavi analizom odnosa žena u Americi 19. stoljeća, i to s njihova socijalnog i kulturološkog aspekta, na temelju dnevnika i dopisivanja velikoga broja žena. Smith-Rosenberg iznosi za to vrijeme novu tezu da su žene odmalena bile okružene najviše drugim ženama i da muškarci u njihovim životima nisu imali veliku emotivnu ulogu. Emotivni život žena bio je posve odvojen od emotivnoga života muškaraca, a žene su zbog bioloških i društveno nametnutih razloga (porođaja, dojenja, brige za djecu, roditelje i sličnih) bile međusobno vrlo povezane i stalno su jedne drugima pružale fizičku i emotivnu potporu. Američke su žene u 18. i 19. stoljeću (Smith-Rosenberg,

1975., 10) živjele između doma, crkve i susjedskih posjeta, zapravo u svijetu djece i drugih žena. Budući da ih muškarci nisu razumjeli niti su im pridavali veliku pozornost, žene su pronašle zajedničku oazu mira i razumijevanja. U ovaj pomalo romantizirani pogled na povijest žena uklapa se činjenica da Martha Ballard u dnevniku redovito spominje žene koje su prisustvovala svakom porođaju. Kad bi roditeljica trebala roditi, žene su bile pozvane kao emocionalna i fizička potpora ženi koja je radala, što je bilo osobito važno ako bi dijete umrlo. Martha u dnevniku često i imenom spominje žene koje su prisustvovala porođaju, što pokazuje njihovu važnost. Neke su žene pozivale sestre, roditelje ili rodbinu, ali Martha bilježi da su se gotovo sve pouzdavale u susjede (Thatcher Ulrich, 1990., 186). Kulturološki i povijesno zanimljiv je podatak da je sudjelovanje žena na porođaju u Novoj Engleskoj bilo važno iz pravnih razloga, ako djetetov otac dotad ne bi bio poznat. Majka bi u tom slučaju za vrijeme samih trudova ženama rekla tko je otac i babica bi imala svjedoke.

Martha u dnevniku spominje žene na porođaju, ali njihovu prisutnost ne romantizira. Zato treba uzeti u obzir analizu koja baca potpuno drugačije svjetlo na predodžbu o navodnoj golemoj podršci i razumijevanju babica, rodbine i susjeda prilikom porođaja i u vrijeme bolesti. Koliko god bilo privlačno zamišljati roditeljicu okruženu nasmiješenim licima koja je bode i suosjećaju s njom, objašnjenje Edwarda Shortera (1982.) ne djeluje manje uvjerljivo. Detaljnom analizom povijesti ženskoga tijela Shorter dokazuje da žene nikad nisu imale kontrolu nad vlastitim tijelima. Shorter objašnjava da su babice bile slabo plaćene i neobrazovane u ginekologiji, iako su neke od njih imale veliko iskustvo, pa su zapravo djelovale metodom pokušaja i pogrešaka, koja je često za roditeljicu bila kobna. Babice u gradu bile su obrazovanije i imale su više iskustva od onih u provinciji, no i one su robovale predrasudama i narodnim vjerovanjima. Babice su, na primjer, smatrale da posteljicu treba izvaditi odmah nakon porođaja i nasilno, ako je potrebno (1982., 63). Ne treba reći da su se, kao posljedica toga vjerovanja, mnoge žene zarazile, a neke su i umirale. Osim toga, babice su često svoje veliko umijeće htjele pokazati time što su puno intervenirale i nisu puštale da porođaj teče svojim tokom, što je također ponekad imalo kobne posljedice. Zato Shorter (1982., 68) odbacuje romantizirane tvrdnje o prošlosti u kojoj su žene točno znale što žele, pa su to i dobile, za razliku od sterilnih bolnica, u kojima ih nitko ne primjećuje. Shorter tvrdi da su babice i žene koje su sudjelovale u porođaju često traumatizirale roditeljicu davanjem oprečnih savjeta te usputnim prisjećanjima na ranije porođaje u kojima je dijete umrlo, roditeljica iskrvarila ili je što drugo pošlo po krivu. Osim

toga, gotovo je svaka žena poznavala neku ženu koja je umrla prilikom porođaja.

Iz ovih se argumenata vidi posve oprečna vizija porođaja u prošlosti. Pretpostavimo da je bilo i jednih i drugih slučajeva. Neke su žene vjerojatno rađale okružene podrškom i razumijevanjem babice i drugih žena. Druge nisu bile te sreće, pa su naišle na neiskusnu i nestrpljivu babicu, zbog čijih su pogrešaka mogle i umrijeti. Naravno da nije svaka smrt bila izazvana krivnjom babice – mogla je biti posljedica i prirodnih uzročnika.

ZAKLJUČAK

Opis životnih pojedinosti jedne žene iz 18. stoljeća dragocjen je i rijedak povijesni izvor koji pokazuje koliko je način života važan u raznim razdobljima povijesti. Pogled u dnevnik iz prošlosti potiče čitatelja da se zapita o današnjem načinu života, tjera ga na zaključak da to nije jedini ni najbolji način kako se može živjeti. Marthin nas dnevnik podsjeća na živote svih onih žena u povijesti koje za sobom nisu ostavile nikakav pisani trag, već samo metre tkanina koje su istkale, kilometre podova koje su oprale ili gredice vrtova koje su uzgajale, a kojih danas više nema. Dostupni su nam službeni dokumenti u kojima su upisani vlasnici kuća ili zemlje, nasljednici imovine, sudski sporovi, oporuke, ali oni se gotovo svi tiču muškaraca. Nepostojanje žena u službenim dokumentima odraz je patrijarhalne strukture vlasti, ali i patrijarhalnosti u svakodnevnom životu. U Novoj Engleskoj u 18. i 19. stoljeću mnoge su se aktivnosti muškaraca bilježile i smatrale važnima, za razliku od dostignuća i djelovanja žena. Martha Ballard bez dnevnika ne bi postojala, ne bismo znali ni da je bila babica, a kamoli detalje iz njezina života. Jedino što postoji izvan dnevnika jest kratka bilješka o datumu njezina rođenja i smrti, koja je izašla u listu *American Advocate* 9. lipnja 1812. – "Umrkla u Augustu, Gđa Martha, supruga Gosp Ephraima Ballarda, u 77. godini" (Thatcher Ulrich, 1990., 341). Martha u svojem dnevniku daje povijesti svakodnevno lice, pretvara godine i povijesne podatke u opipljivu stvarnost.

Marthin je dnevnik dobar primjer koliko je važno čuvati povijesne dokumente. Da 1930. Mary Hobart (koja je bila Marthinina praprapraunuka, također liječnica) nije Marthin dnevnik predala u Maine State Library, on nikad ne bi dospio u ruke Laurel Thatcher Ulrich i ne bi nastala ovako opsežna povijesna studija o životu žena Nove Engleske na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. Za kraj treba reći nešto i o sudbini samoga dnevnika. Mnogi su povjesničari imali uvid u dnevnik Marthe Ballard prije Laurel Thatcher Ulrich, međutim odbacili su ga jer su njegov sadržaj smatrali trivijalnim i nedovoljnim za povi-

jesnu analizu. Povjesničarka Thatcher Ulrich svojom je knjigom dokazala suprotno. Iako je stil Marthe Ballard "suh" – u smislu da se svodi na svakodnevno bilježenje događaja – on nam između redaka daje uvid u širu sliku svijeta koji ju je okruživao. Iza Marthinih zabilježaka krije se čitava mreža koja čini svakodnevni život njezina vremena – vidi se njezin odnos prema braku, mužu, djeci, susjedima i Bogu. Marthin nam dnevnik dokazuje da se najrazličitije vrste povijesnih izvora mogu smatrati vjerodostojnima te da povijest treba ispisivati iz svih tih izvora, onih "službenih" i ovakvih "subjektivnijih". Dnevnik u povijesnoj analizi ne treba promatrati samostalno, nego podatke koje sadrži treba pripisati službenim dokumentima i usporediti ih s njima. Upravo bi se uzimanjem u obzir sudbina običnih ljudi, kao i onih kraljeva, vojskovođa i drugih istaknutih pojedinaca, dugoročno mogla stvoriti prava slika svakodnevnoga života u prošlosti.

Na kraju se čini da se zaključak sam nameće. Životi žena u svakom su razdoblju obilježeni njihovom mogućnošću reprodukcije. No žene danas više ne moraju nužno robovati vlastitim tijelima, zahvaljujući kontracepciji, dostupnosti pobačaja te dostignućima medicine koja su smanjila stopu smrtnosti pri porođajima i u trudnoćama. Dnevnik Marthe Ballard vraća nas u vrijeme kad je svaka trudnoća mogla biti smrtonosna, kad su žene rađale isključivo kod kuće i kad su djeca mogla umrijeti od nečega toliko banalnog kao što je previsoka temperatura. Trebamo promatrati živote žena u prošlosti da bismo naučili nešto o vlastitim životima. Život Marthe Ballard, iako vrlo udaljen i u koječemu drugačiji od današnjega načina života, može nam rasvijetliti neke naše postupke i objasniti promjene koje su se za žene dogodile od 18. stoljeća do danas.

Martha je možda vodila dnevnik iz potrebe za stabilnošću ili za samoćom u kojoj se može posvetiti sebi, s obzirom na to da se većinu svojega vremena bavila drugima. Možda joj je pisanje dnevnika pružalo oslonac, davalo veći smisao svakodnevnom životu. Martha je možda podsvjesno tražila i priznanje onih ljudi koji će kasnije čitati njezine zabilješke. Dnevnik se uvijek piše u osami i skriva od drugih, ali autori dnevnika nerijetko razmišljaju o onima kojima će dnevnik kasnije biti dostupan. S obzirom na sažetost Marthinih zabilješki, najvjerojatniji razlog za pisanje dnevnika bila je samoća i potvrđivanje vlastita rada kroz pisanje o njemu. Osim njezina motiva za pisanje dnevnika, važno je i čemu nas spoznaje iz dnevnika Marthe Ballard mogu naučiti. Kako nas Marthina volja može inspirirati? Martha se (osobito u starosti) molila da bi izdržala sve zadaće koje joj život nosi, a nije bila usmjerena na oslobođenje od zadaća i tereta. Čini se da joj je ljubav prema

zanimanju kojim se bavila (ili je to bila općenita, gotovo kršćanska ljubav za ljude, osobito one potrebite) davala snage da nastavi čak i kad joj se činilo da dalje ne može. Veliki je dar imati tako veliku volju i motivaciju koja će osobu držati aktivnom i u starosti te joj neće dati da se opusti i preda. No taj dar ponekad nalikuje na prokletstvo, jer se čini da mu je sve u životu pojedinca podređeno. S koje god strane ga promatrali, život Marthe Ballard u svim je svojim proturječjima svakako bio smislen, u što smo se uvjerali dvije stotine godina kasnije, i to upravo zahvaljujući njezinu dnevniku.

BILJEŠKE

¹ Njemački režiser Max Färberböck u filmu "Anonyma – Eine Frau in Berlin" iz 2008. govori baš o tome. Sam je kraj Drugoga svjetskog rata i sovjetski su vojnici zauzeli Berlin. Dok je za muškarce to značilo olakšanje, mnogim je ženama u Berlinu to bio samo nastavak agonije, zbog nehumanosti ruskih vojnika prema njima. Simptomatičan je i podnaslov filma, koji na američkom plakatu glasi: "Drugi svjetski rat završava, a njezina priča počinje".

² Analiza dnevnika Marthe Ballard u ovome se radu temelji na dijelovima dnevnika kojima se bavila Laurel Thatcher Ulrich, jer ne postoji cjelokupan transkript dnevnika u izvornom obliku. Neki dijelovi dnevnika objavljeni su na internetskoj stranici <http://dohistory.org/diary/index.html>.

³ U prijevodima sam pokušala što vjernije predočiti Marthine bilješke, pa nisam mijenjala interpunkciju ni pravopis. Interpunkciju je Martha rabila na relativno logičnim mjestima, a za veliko i malo slovo teže je pronaći objašnjenje, osim kad su velikim slovom napisane riječi kojima je pridavala osobitu važnost.

⁴ Čini se da u Europi u to vrijeme babice nisu bile tako dobro plaćene. Tako Edward Shorter (1982., 40) spominje da su babice, osobito one u manjim sredinama, bile vrlo potplaćene, zbog čega su često bile i nedovoljno stručne, pa su im se događale svakakve pogreške s rodiljama.

LITERATURA

Ballard, M., *Martha Ballard's Diary Online*. <http://dohistory.org/diary/index.html> (10. 7. 2010.)

Beddoe, D. (1998.), *Discovering Women's History: A Practical Guide to the Sources of Women's History, 1800-1945*, London, Longman.

De Hart, J. S. i Kerber, L. K. (1995.), Introduction: Gender and the New Women's History. U: J. S. de Hart i L. K. Kerber (ur.), *Women's America: Refocusing the Past* (str. 3-23), New York, Oxford University Press.

Downs, L. L. (2004.), *Writing Gender History*, London, Hodder Education.

Evans, S. (2003.), The First American Women. U: J. S. de Hart i L. K. Kerber, *Women's America: Refocusing the Past* (str. 28-37), New York, Oxford University Press.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 20 (2011),
BR. 3 (113),
STR. 877-895

OTT FRANOLIĆ, M.:
IŠČITAVANJE ŽENSKO...

Harding, S. (1998.), Introduction: Is There a Feminist Method? U: S. Harding, *Feminism & Methodology* (str. 1-14), Bloomington; Indianapolis, Indiana University Press.

Kelly-Gadol, J. (1998.), The Social Relation of the Sexes: Methodological Implications of Women's History. U: S. Harding, *Feminism & Methodology* (str. 15-28), Bloomington; Indianapolis, Indiana University Press.

Orfali, K., Saraceno, C., Weber-Kellermann, I. i Tyler May, E. (1991.), Nations of Families. U: A. Prost i G. Vincent (ur.), *A History of Private Life: Riddles of Identity in Modern Times: Vol. V* (str. 415-592), Cambridge; London, The Belknap Press of Harvard University Press.

Prost, A. (1991.), Public and Private Spheres in France. U: A. Prost i G. Vincent (ur.), *A History of Private Life: Riddles of Identity in Modern Times: Vol. V* (str. 3-143), Cambridge; London, The Belknap Press of Harvard University Press.

Scott, J. W. (2003.), *Rod i politika povijesti*, Zagreb, Ženska infoteka.

Shorter, E. (1982.), *A History of Women's Bodies*, London, Penguin Books.

Smith-Rosenberg, C. (1975.), The Female World of Love and Ritual: Relations between Women in Nineteenth-Century America. *Signs*, 1 (1): 1-29. doi:10.1086/493203

Thatcher Ulrich, L. (1990.), *A Midwife's Tale: The Life of Martha Ballard, Based on Her Diary 1785 – 1812*, New York, Vintage Books.

Thebaud, F. (1998.), Explorations of Gender. U: F. Thebaud, *A History of Women in the West. Toward a Cultural Identity in the Twentieth Century: Vol. V* (str. 1-15), Cambridge; London, The Belknap Press of Harvard University Press.

Interpreting Women's History from the Diary of Martha Ballard

Marija OTT FRANOLIĆ
Zagreb

The article discusses whether it is possible to consider a woman's diary to be a reliable document, from which one can reconstruct the everyday life and customs of the particular time when the diary was written, mainly focusing on women's lives. In other words, is it possible to reconstruct the life of one woman, and use this reconstruction to portray the typical way of life of that time? By analyzing the diary of Martha Ballard, a midwife who lived in the 18th century, in Hallowell, New England, this paper shows that a diary, usually considered to be a private and subjective document, reveals a lot of historic facts not necessarily linked only to the life of the woman who had written it. This analysis looks at Martha's diary as a representative example of everyday life in New England at the turn of the century.

Keywords: women's history, history of private life, history of childbirth, Martha Ballard, diary

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 20 (2011),
BR. 3 (113),
STR. 877-895

OTT FRANOLIĆ, M.:
IŠČITAVANJE ŽENSKÉ...

Die Tagebuchaufzeichnungen der Martha Ballard. Ein Beitrag zur Geschichte der Frauen

Marija OTT FRANOLIĆ
Zagreb

Die Verfasserin dieser Arbeit untersucht die Frage, ob die Tagebuchaufzeichnungen einer Frau als authentisches historisches Dokument anzusehen sind, aufgrund dessen man ein Bild der breiteren Öffentlichkeit zeichnen und kompetente Aussagen über den Lebensalltag und die Sitten der Zeit, in der die Aufzeichnungen entstanden sind, insbesondere aber über das Leben der Frauen machen kann. Mit anderen Worten, kann die Rekonstruktion eines Frauendaseins stellvertretend sein für die in einer bestimmten Epoche als typisch erachtete Lebensweise der Frauen? Die Verfasserin analysiert in ihrer Arbeit die Tagebuchaufzeichnungen der Martha Ballard, einer Hebamme, die von 1734/35 bis 1812 in Hallowell, Neuengland, lebte, und verweist darauf, dass auch ein Tagebuch, für gewöhnlich als ausgesprochen subjektives literarisches Genre angesehen, Aussagen zu zahlreichen historischen Tatsachen machen kann, die über den Lebensrahmen seines Verfassers oder seiner Verfasserin hinausgehen können. Die Aufzeichnungen Martha Ballards werden daher als Zeugnisse eines repräsentativen Frauendaseins im Neuengland des ausklingenden 18. und zu Beginn des 19. Jahrhunderts dargestellt.

Schlüsselbegriffe: Geschichte der Frauen, private Lebensgeschichte, Geschichte des Hebammentums, Martha Ballard, Tagebuch